

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽINTAMI

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

PENSIJŲ ANUITETŲ FONDO 2020 METŲ ATASKAITŲ RINKINIO TEISINGUMO BEI LĖŠŲ IR TURTO VALDYMO, NAUDOJIMO IR DISPONAVIMO JAIS TEISĖTUMO VERTINIMAS

2021 m. gegužės 28 d.

Nr. FAE-3

Valstybės kontrolės – aukščiausiosios valstybinio audito institucijos – pagrindinė funkcija – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomi ir naudojami valstybės finansai ir kitas turtas bei kaip vykdomas valstybės biudžetas. Valstybės kontrolė, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, siekia didinti viešojo sektoriaus efektyvumą ir jo kuriamą naudą visuomenei, o savo darbui keldama aukščiausius kokybės reikalavimus – būti pavyzdžiu visam viešajam sektoriui.

Auditą atliko: Vita Andrulytė.

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

TURINYS

ĮŽANGA	4
AUDITO REZULTATAI	6
1. METINIŲ ATASKAITŲ RINKINYS VISAIS REIŠMINGAIS ATŽVILGIAIS YRA TEISINGAS	6
2. FONDO VEIKLOS PRADŽIA: TEIGIAMAS FINANSINĖS IR INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAS, ATSKAITYMŲ FONDO VALDYMO IR ADMINISTRAVIMO SĄNAUDOMS DENGTI KOL KAS NEPAKANKA	6
PRIEDAS	8
Audito apimtis ir metodai	8

ĮŽANGA

Audito tikslas ir apimtis

Vadovaudamiesi Pensijų kaupimo ir Valstybės kontrolės įstatymais¹ atlikome Pensijų anuitetų fondo 2020 m. ataskaitų rinkinio ir fondo lėšų bei turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo auditą.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus, tarptautinius audito standartus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu atlikti ir nustatyti dalykai, o nepriklausoma nuomonė dėl ataskaitų rinkinio pareiškama audito išvadoje. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti priede „Audito apimtis ir metodai“.

Pensijų anuitetų fondo paskirtis

2004 m. Lietuvoje pradėjo veikti pensijų kaupimo sistema², leidžianti kaupti dalį valstybinio socialinio draudimo įmokos pensijų fonduose. Nuo to laiko kelis kartus keitėsi kaupiamosios pensijų įmokos dydis³ ir 2013 m. naujiems II pakopos pensijų kaupimo sistemos dalyviams įsigaliojo naujos sąlygos⁴ – į dalyvio asmeninę pensijų sąskaitą be socialinio draudimo įmokų dalies imta mokėti ir paties dalyvio lėšų dalis bei valstybės biudžeto lėšos. Nuo veiklos pradžios 2004 m. pensijų kaupimo sistema buvo savanoriška, sukauptas lėšas sutartomis sąlygomis pensijų kaupimo dalyviui išmokėdavo pensijų kaupimo bendrovės ir toks modelis galiojo iki 2019 m. sausio 1 d. Nuo 2019 m.⁵ dirbantieji iki 40 metų į pensijų kaupimo sistemą įtraukiami automatiškai (su galimybe atsisakyti). II pakopos pensijų fonde lėšos nuo šiol kaupiamos tik iš dviejų šaltinių (dalyvio ir valstybės biudžeto). Nuo 2020 m. liepos 1 d. II pakopos pensijų fonde sukauptas lėšas, jei jos viršija 10 tūkst. Eur, nepriklausomai nuo momento, kada asmuo tapo pensijų kaupimo dalyviu, išmoka tik pensijų anuitetų mokėtojas – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VSDF valdyba prie SADM).

Pensijų anuitetų mokėjimui buvo įsteigtas naujas viešojo sektoriaus subjektas – Pensijų anuitetų fondas. Šio fondo išteklius (lėšas) sudaro vienkartinės įmokos (dalyvių sukauptos lėšos), pajamos už investuotas fondo lėšas, skolintos lėšos ir kitos teisėtai gautos lėšos. Pensijų anuitetų fondo lėšos gali būti naudojamos tik pensijų anuitetų išmokoms mokėti, fondo valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti, investicinei veiklai vykdyti, kitiems mokėjimams, numatytiems pensijų anuitetų mokėtojo patvirtintuose teisės aktuose, atlikti.

¹ Pensijų kaupimo įstatymas, 35 (10) str. 4 d. ir Valstybės kontrolės įstatymas, 9 str. 1 d. 2 p.

² Pensijų kaupimo įstatymas, 2003-07-04 Nr. IX-1691.

³ Pensijų įmokos dydis 2004 m. buvo 2,5 proc., 2005 m. – 3,5 proc., 2006 m. – 4,5 proc., 2007 ir 2008 m. – 5,5 proc., nuo 2009-01-01 iki 2009-06-30 – 3 proc., nuo 2009-07-01 iki 2011-12-31 – 2 proc., 2012 m. – 1,5 proc., 2013 m. – 2,5 proc. dalyvių pajamų, nuo kurių skaičiuojamos valstybinio socialinio draudimo įmokos. Pensijų sistemos reformos įstatymas, 4 str.

⁴ Pensijų kaupimo įstatymas (redakcija, galiojusi nuo 2012-11-24 iki 2019-01-01).

⁵ Ten pat (redakcija, galiojusi nuo 2019-01-01).

Pensijų anuitetų mokėtojas siūlo tris pensijų anuitetų produktus (rūšis): standartinį pensijų anuitetą, standartinį pensijų anuitetą su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu ir atidėtąjį pensijų anuitetą⁶.

Pensijų anuitetų mokėtojo veiklos tikslas – užtikrinti pensijų anuitetų mokėjimą jų gavėjams iki gyvos galvos, siekiant jiems didžiausios naudos ir Pensijų anuitetų fondo lėšas valdant skaidriai, tvariai. Kaip pensijų anuitetų mokėtojas įgyvendina šį tikslą, veikdama kolegialiai prižiūri Pensijų anuitetų taryba⁷.

Vadovaujantis Pensijų kaupimo įstatymu⁸ Pensijų anuitetų fondo biudžetas tvirtinamas Lietuvos Respublikos atitinkamų metų Pensijų anuitetų fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu. 2020 metų fondo biudžeto rodiklių (sąmatos) Seimas netvirtino, pensijų anuitetų mokėtojas veikė atsižvelgdamas į savo patvirtintą Pensijų anuitetų fondo biudžetą⁹.

Pensijų anuitetų fondo apskaitą atskirai nuo savo kaip biudžetinės įstaigos apskaitos tvarko ir ataskaitas sudaro VSDF valdyba prie SADM. Fondo metinių ataskaitų rinkinys sudaromas vadovaujantis Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu ir viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartais. Pensijų anuitetų fondo apskaitos tvarkymo ir ataskaitų rinkinio rengimo reikalavimai bei fondo turto, įsipareigojimų, pajamų ir sąnaudų pripažinimo ir vertinimo tvarka nustatyta 29-ajame viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standarte „Pensijų anuitetų fondo apskaita ir ataskaitų rinkinys“. Vadovaujantis šia tvarka, rengiamas vienas metinis ataskaitų rinkinys, kurio pinigų srautų ataskaitoje pinigų srautų informacija palyginama su fondo biudžeto vykdymo informacija, nurodant išmokėtas ir suplanuotas išmokėti (patvirtintas) sumas pagal kiekvieną ataskaitos eilutę.

Pensijų anuitetų fondo metinių ataskaitų rinkinys kartu su Valstybės kontrolės atlikto šio ataskaitų rinkinio audito išvada paskelbiami pensijų anuitetų mokėtojo interneto svetainėje ne vėliau kaip iki kitų ataskaitinių metų birželio 1 dienos¹⁰.

⁶ Pensijų kaupimo įstatymas, 29 str. 2 d.

⁷ Ten pat, 35 str.

⁸ Ten pat, 35 (10) str. 1 d.

⁹ Pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 pakeitimo įstatymas, 2 str. 17 d.

¹⁰ Pensijų kaupimo įstatymas, 35 (11) str.

AUDITO REZULTATAI

1. METINIŲ ATASKAITŲ RINKINYS VISAI REIKŠMINGAIS ATŽVILGIAIS YRA TEISINGAS

1. Pensijų anuitetų fondas yra naujas 2020-07-01 savo veiklą pradėjęs viešojo sektoriaus subjektas – išteklių fondas. Šio fondo metinių ataskaitų rinkinio sudėtį ir jame teikiamai informacijai keliamus reikalavimus nustato finansų ministras¹¹. Atlikę audito procedūras, fondo 2020 metų ataskaitų rinkinio reikšmingų duomenų iškraipymų nenustatėme – jie visais reikšmingais atžvilgiais yra teisingi. Ataskaitų rinkinio duomenimis, per 2020 m. fondas surinko 3 654,62 tūkst. Eur pensijų anuitetų įmokų pajamų ir patyrė 3 525,39 tūkst. Eur sąnaudų dėl techninių atidėjinių vertės pasikeitimo, 107,98 tūkst. Eur valdymo ir administravimo bei 45,58 tūkst. Eur pensijų anuitetų išmokų sąnaudų.

2. FONDO VEIKLOS PRADŽIA: TEIGIAMAS FINANSINĖS IR INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAS, ATSKAITYMŲ FONDO VALDYMO IR ADMINISTRAVIMO SĄNAUDOMS DENGTI KOL KAS NEPAKANKA

2. Siekiant užtikrinti lėšas, reikalingas likvidumo ir ilgaamžiškumo rizikos valdymui ir uždirbti tikslinę investicinę grąžą kiekvienam pensijų anuitetui, Pensijų anuitetų fondo lėšos yra investuojamos. Pirmo veiklos pusmečio finansinės ir investicinės veiklos rezultatas buvo teigiamas ir sudarė 126,62 tūkst. Eur. Tai – finansinio turto tikrosios vertės pokytis, jis nėra konvertuotas į pinigus. Vėlesniais laikotarpiais planuojama¹² dalį uždirbto pelno konvertuoti į pinigus ir paskirstyti pensijų anuitetų gavėjams. Kada tai įvyks ir kaip pelnas bus paskirstytas turi nustatyti pensijų anuitetų mokėtojas – tikslinės grąžos dydį ir Pelno paskirstymo tvarkos aprašą VSDF valdyba prie SADM planuoja parengti ir patvirtinti 2021 metais.
3. Per šešis veiklos mėnesius pensijų anuitetą įsigijo 239 asmenys, t. y. 2,4 karto daugiau negu planuota (99). Pensijų anuitetų fondo valdymo ir administravimo sąnaudos dengiamos iš atskaitymų nuo vienkartinį įmokų (dalyvio sukauptų lėšų), o jei atskaitymų nepakanka – skolintomis lėšomis. 2020 m. šis atskaitymas sudarė 2,5 proc. (91,37 tūkst. Eur) ir sąnaudų (107,98 tūkst. Eur) nepadengė. Vadovaudamasi Pensijų kaupimo įstatymu¹³, 2020 m. VSDF valdyba prie SADM, kaip pensijų anuitetų mokėtojas, kreipėsi į Finansų ministeriją dėl 136,1 tūkst. Eur valstybės perskolinamos paskolos, reikalingos fondo veiklos valdymo ir administravimo sąnaudoms dengti. Buvo suteikta šio

¹¹ Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas (redakcija, įsigaliosianti nuo 2022-01-01), 9 str. 5 d.

¹² Pensijų kaupimo įstatymas, 35 (1) str. 2 d. 10 p.

¹³ Pensijų kaupimo įstatymas, 35 (1) str. 2 d. 15 p.

dydžio beprocentė paskola 10 m. laikotarpiui, iš jos 30 tūkst. Eur Finansų ministerija fondui išmokėjo 2020 m.

4. Kadangi faktinės fondo įplaukos (atitinkamai ir atskaitymai) planuotąsias viršijo daugiau kaip 3 kartus (planuota 926,3 tūkst. Eur, gauta 3 214,77 tūkst. Eur), tai ir skolintų lėšų poreikis buvo mažesnis. Vyriausybei skolinantis valstybės vardu atstovaujanti Finansų ministerija 2020 m. 10 metų laikotarpiui skolinosi su vidutiniu 0,81 proc. pelningumu¹⁴, taigi už pasiskolintus ir fondui perskolintus 30 tūkst. Eur ji kasmet patirs apie 240 Eur skolos valdymo sąnaudų, kurios dengiamos valstybės biudžeto lėšomis (2020 m. patyrė 36 Eur).

Valstybės kontrolierius

Mindaugas Macijauskas

¹⁴ Vidaus VVP vidutinis svertinis 10 metų trukmės pelningumas 2020 m. buvo 0,33 proc., užsienio VVP 10 metų trukmės pelningumas 2020 m. buvo 0,83 proc.

PRIEDAS

Valstybinio audito ataskaitos
„Pensijų anuitetų fondo 2020 metų
ataskaitų rinkinio teisingumo bei lėšų ir
turto valdymo, naudojimo ir disponavimo
jais teisėtumo vertinimas“
priedas

Audito apimtis ir metodai

Audito tikslas:

- įvertinti Pensijų anuitetų fondo 2020 metų ataskaitų rinkinio duomenis ir pareikšti nepriklausomą nuomonę;
- įvertinti fondo lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais 2020 metais teisėtumą pasirinktose srityse.

Audituotos 2020 metų ataskaitos:

- finansinės būklės ataskaita, veiklos rezultatų ataskaita, grynojo turto pokyčių ataskaita, pinigų srautų ataskaita ir aiškinamasis raštas, parengti pagal 2020-12-31 duomenis.

Pažymime, kad audito apimtis nebuvo ribojama.

Fondas neturi pavaldžių, kontroliuojamų ar konsoliduojamų įstaigų.

Auditas atliktas:

- pagal Valstybinio audito reikalavimus¹⁵, tarptautinius audito standartus (TAS)¹⁶ ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus¹⁷;
- siekiant gauti pakankamą užtikrinimą, kad ataskaitose nėra reikšmingų iškraipymų, o fondo lėšos ir turtas pasirinktose audituoti srityse valdomi, naudojami ir disponuojama jais teisėtai. Visiškas užtikrinimas neįmanomas dėl įgimtų audito ir vidaus kontrolės apribojimų bei to fakto, kad netikrinome visų (100 proc.) ūkinių operacijų, ūkinių įvykių ir sudarytų sandorių.

Audito apimtis ir metodai

2020 m. pradžios ir pabaigos turto ir atitinkamai finansavimo sumų, įsipareigojimų ir grynojo turto likučiai:

Pensijų anuitetų fondas veiklą pradėjo 2020 m. liepos 1 d. ir tuo metu turto, finansavimo sumų, įsipareigojimų ir grynojo turto likučiai sudarė 0 Eur, 2020 m. pabaigoje turtas ir atitinkamai finansavimo sumos, įsipareigojimai ir grynasis turtas sudarė 3 682,85 tūkst. Eur.

2020 m. pajamos ir sąnaudos:

Fondas gavo 3 654,62 tūkst. Eur pensijų anuitetų įmokų pajamų ir patyrė 3 678,95 tūkst. Eur pagrindinės veiklos sąnaudų, iš jų:

¹⁵ Valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl Valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

¹⁶ Tarptautinės buhalterijų federacijos Tarptautinių audito ir užtikrinimo standartų valdybos išleisti tarptautiniai audito standartai (Lietuvos auditorių rūmų (iki 2017-02-28) ir Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (nuo 2017-03-01) išversti į lietuvių kalbą, prieiga per internetą: <https://avnt.lrv.lt/lt/teisine-informacija/teises-aktai/auditas> (žiūrėta 2021-05-05)

¹⁷ 2000-2899-iejį TAAIS „Finansinio audito standartai“, 4000-asis TAAIS „Atitikties audito standartas“, prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/post/15649/> (žiūrėta 2021-05-05).

Audito apimtis ir metodai

- 3 525,39 tūkst. Eur sudarė techninių atidėjinių vertės pasikeitimas;
- 45,58 tūkst. Eur sudarė pensijų anuitetų išmokų sąnaudos;
- 107,98 tūkst. Eur – valdymo ir administravimo sąnaudos.

2020 m. gautos įplaukos ir patirtos išlaidos:

Fondas gavo 3 214,77 tūkst. Eur įplaukų (iš pensijų kaupimo bendrovių gautos lėšos) ir patyrė 134,20 tūkst. Eur išlaidų, iš jų:

- 44,51 tūkst. Eur anuitetų išmokų išlaidos;
- 84,11 tūkst. Eur valdymo ir administravimo paslaugų išlaidos;
- 5,58 tūkst. Eur – kitos išlaidos.

Vertintos sritys ir atliktos procedūros dėl 2020 metų ataskaitų rinkinio duomenų

Atlikus audituojamo subjekto veiklos, apskaitos ir vidaus kontrolės sistemų tyrimą, nustatytos sritys, kuriose egzistuoja reikšminga iškraipymo rizika:

- Nustatytos svarbiausios audito sritys: ilgalaikis finansinis turtas, gautinos pensijų anuitetų įmokos, ilgalaikiai skoliniai įsipareigojimai, pensijų anuitetų techniniai atidėjiniai, pensijų anuitetų įmokų pajamos, pagrindinės veiklos sąnaudos (techninių atidėjinių vertės pasikeitimas, pensijų anuitetų išmokų, valdymo ir administravimo), pinigai, finansinės ir investicinės veiklos rezultatas. Sričių, kuriose egzistuoja reikšminga iškraipymo rizika, nenustatyta.

Sritys, kuriose nustatytas kontrolės procedūrų efektyvumas (atliktas kontrolės testavimas):

- Pensijų anuitetų išmokų srityje.

Sritys, kuriose atliktos pagrindinės audito procedūros (detalūs testai ir analitinės procedūros):

- Ilgalaikio finansinio turto srityje – atlikti vidutinės apimties, trumpalaikio turto ir pajamų srityse – didelės apimties detalieji testai siekiant gauti baigtumo, tikrumo, buvimo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus.
- Įsipareigojimų ir techninių atidėjinių vertės pasiteikimo (sąnaudos) srityse atlikti didelės apimties detalieji testai siekiant gauti baigtumo, tikrumo, buvimo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus.
- Pensijų anuitetų išmokų sąnaudų srityje atlikti didelės apimties detalieji testai siekiant gauti baigtumo, tikrumo, buvimo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus.
- Fondo veiklos valdymo ir administravimo sąnaudų srityje atlikti vidutinės apimties detalieji testai siekiant gauti baigtumo, tikrumo, buvimo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus.
- Metinių ataskaitų sudarymas – atliktas didelės apimties vertinimas, siekiant gauti baigtumo, įvertinimo, atskleidimo tvirtinimus.

Bendras ataskaitų rinkinio vertinimas :

Įvertinta:

- taikomų apskaitos metodų tinkamumas ir apskaitinių vertinimų bei susijusių vadovybės atskleidimų pagrįstumas;
- bendras ataskaitų pateikimas, struktūra ir turinys, įskaitant atskleidimus, ir tai, ar šiose ataskaitose pateikti pagrindžiantys sandoriai ir įvykiai taip, kad atitiktų VSAFAS reikalavimus;

Vertintos sritys ir jose atliktos procedūros dėl Pensijų anuitetų fondo lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais 2020 metais teisėtumo

Atlikus audituojamo subjekto veiklos ir vidaus kontrolės sistemų tyrimą, nustatytos sritys, kuriose egzistuoja reikšminga neatitikties rizika:

- Nustatytos svarbiausios audito sritys: investavimas, skolinimasis, valdymo ir administravimo išlaidos, pensijų anuitetų išlaidos. Reikšmingos neatitikties rizikos nenustatyta.

Sritys, kuriose nustatytas kontrolės procedūrų efektyvumas (atliktas kontrolės testavimas):

- Pensijų anuitetų išmokų srityje.

Sritys, kuriose atliktos pagrindinės audito procedūros (detalūs testai ir analitinės procedūros):

Investavimo srityje vertinta, ar investuota laikantis teisės aktų. Išlaidų srityje vertinta, kaip laikomasi teisės aktų nuostatų dėl anuitetų išmokų mokėjimo ir fondo administravimo išlaidų dengimo.

Teisės aktai, kuriems vertinta atitiktis:

Įstatymas:

- Pensijų kaupimo įstatymas, V, V-1 ir VI skyriai.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos direktoriaus įsakymai:

- 2020-06-03 Nr. V-232 „Pensijų anuiteto dydžio apskaičiavimo metodika pagal kiekvieną pensijų anuiteto rūšį“.
- 2020-06-03 Nr. V-235 „Pensijų anuitetų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašas“.
- 2020-06-10 Nr. V-257 „Pensijų anuitetų fondo techninių atidėjinių apskaičiavimo metodika“.

Audito apimtis ir metodai

- 2020-07-24 Nr. V-367 (nauja redakcija 2020-12-30 Nr. V-706) „Pensijų anuitetų fondo valdymo ir administravimo sąnaudų apskaičiavimo ir kompensavimo tvarkos aprašas“.
- 2020-09-01 Nr. V-425 (nauja redakcija 2020-12-04 V-661) „Pensijų anuitetų fondo turto investavimo procedūrų aprašas“.
- 2020-09-01 Nr. V-427 (nauja redakcija 2020-12-04 V-662) „Pensijų anuitetų fondo investavimo politika ir strategija“.
- 2020-06-26 Nr. V-313 „Dėl Pensijų anuitetų fondo 2020 m. biudžeto patvirtinimo“.

Kiti teisės aktai:

- Lietuvos banko valdybos 2020-05-28 nutarimas Nr. 03-70 „Dėl Pensijų anuitetų fondo techninių atidėjinių apskaičiavimo reikalavimų aprašo patvirtinimo“.
-

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

